

Nederlands landschap was altijd al in beweging

De geschiedenis van Nederland met onze prachtige rivieren en uiterwaarden gaat miljoenen jaren terug. Al voordat de Rijn en de Maas in opkomst waren, maakte er een grote rivier gebruik van wat nu het noorden van Nederland is. Deze rivier heette de Eridanosrivier en stroomde vanuit Denemarken naar de Noordzee.

Door de vorming van Gletsjers in de voorlaatste ijstijd, werd een aantal grote stuwwallen gevormd. Voorbeelden hiervan zijn de Utrechtse heuvelrug, het Rijk van Nijmegen, Montferland en de Veluwe. Door de vorming van deze stuwwallen konden de rivieren de Rijn en de Maas niet anders dan naar het westen gaan.

Door wisselingen in het klimaat, aangestuurd door de ijstijden en de tussenijstijden, veranderden de rivieren hun eigen loop regelmatig. Maar in de laatste duizend jaar heeft de mens daar een systeem achter bedacht van dijken. Sindsdien ligt het Nederlandse rivierenlandschap meer vast in haar huidige vorm.

Klimaatverandering vereist actie

De huidige klimaatverandering stelt ons waterbeheer, en met name het beheer in het riviereengebied, voor een nieuwe uitdaging. Het klimaat verandert met als gevolg een toename van neerslag en verdamping, hogere rivierafvoeren in de winter en meer droogte in de zomer. Stijgende zeespiegel en toenemende rivierafvoeren betekenen - zonder aanvullende maatregelen - een toenemende kans op overstromingen. Een grotere kans op wateroverlast, maar ook op droogte, speelt niet alleen in Laag-Nederland, maar ook in Hoog-Nederland.

Dit keer is het niet de tand des tijds die het landschap langzaam verandert, maar de mens zelf. Om zichzelf te beschermen tegen het water, om de natuur de ruimte te geven, om de omgeving om ons heen passend te maken voor de doelen die onze maatschappij nu stelt en belangrijk vindt.

Delfstoffenwinning: Win-win situatie

Een groot goed is het feit dat delfstoffenwinners deze veiligheidsmaatregelen door aanpassingen langs rivieren voor de maatschappij uitvoeren. Doet men dit uit liefdadigheid? Nee, zeker niet, de delfstoffenwinners kunnen deze taak uitstekend combineren met hun corebusiness de winning van grondstoffen die in de lange loop der tijd langs de

Nederlandse rivieren en in het Nederlandse landschap zijn afgezet. Met het winnen van zand, grind, klei, kalkzandsteen, zilverzand en mergel dat nodig is als bouwgrondstof voor de bouwwereld worden huidige grote ruimtelijkeorderings issues aangepakt en opgelost.

FODI: Natural Captain

FODI (Federatie van Oppervlakte Delfstofwinnende Industrieën) was een van de eerste partijen die zich aansloot bij Natural Captains Coalition (NCC), als Natural Captain. Een beweging opgezet door onder andere de IUCN, de Europese natuurbeweging. De FODI lid-bedrijven, als belangrijke gebruikers van natuurlijke hulpbronnen, hebben invloed op de manier waarop we Natuurlijk Kapitaal gebruiken en hebben daarom een belangrijke sleutel in handen om de benutting binnen de grenzen van de planeet te brengen. Naast het realiseren van waterveiligheid en waterbergingsgebieden worden vele hectares waardevolle natuurgebieden met een hoge biodiversiteitswaarde gecreëerd.

Richard van den Berg (Dekker Groep) met Albert Vliegthart (Vlinderstichting) en Friso van der Zee (Alterra Wageningen Universiteit) op bezoek bij nieuwe andwinning

Natuurontwikkeling na zand- en grindwinning

Natuurgebied beheert met behulp van grote grazers, voormalig delfstoffenwinninggebied

Bijzondere natuurwaarden

Uit onderzoek blijkt dat projecten ontstaan uit zand- en grindwinning een grote toegevoegde waarde hebben voor natuurontwikkeling c.q. biodiversiteit (Vliegthart, A. (2011) de Vlinderstichting). Deze bijzondere natuurwaarden in de projecten ontstaan vooral doordat voedselrijke grondlagen worden verwijderd en hierdoor schrale, voedselarme omstandigheden ontstaan waar zich nieuwe, zeer gewenste nieuwe natuur ontwikkelt. Bij bijvoorbeeld zandwinplassen zijn vaak soorten te vinden die thuishoren in oorspronkelijke pioniersystemen, heidegebieden of ongestoorde (en niet overbemeste) uiterwaarden. De natuurontwikkelingen beginnen vaak al tijdens de winfase van een project.

Voorbeeldfunctie in Europa

De werkwijze van de Nederlandse Delfstoffen Industrie is ook in Europa niet onopgemerkt gebleven. Begin 2017 is een LIFE Integrated Projects Subsidie aan de branche toegekend. Dit LIFE programma is een Europees financieringsinstrument dat projecten die aantoonbaar milieu, in combinatie met aanpassingen ten behoeve van klimaatverandering verbeteren, stimuleert. Voorwaarde is dat de projecten en de kennis die hier uit voortkomt ook voor Europa breed een toegevoegde waarde heeft en als voorbeeld "best practise" kan fungeren.

Winst voor Natuur is winst voor Delfstoffenwinners

De Wageningen Universiteit- Alterra en De Vlinderstichting zijn ingeschakeld om het wetenschappelijk onderzoeksdeel van het LIFE IP onderzoek uit te voeren. Naast informatie over waterveiligheid en waarde van de natuur gecreëerd door Delfstoffenwinners, in kwantiteit en kwaliteit, wordt ook bekeken hoe projecten onderling de biodiversiteit en met name N2000 gerelateerde soorten nog verder kunnen versterken. De Projectcoördinatie en Europese contacten worden gedaan door FODI lid Cascade, de Branchevereniging voor zand- en grindproducenten.

Winst voor Natuurlijk Kapitaal is ook winst voor de leden van FODI.

Natuur meten en waarderen

De branche wil haar meerwaarde voor natuur graag expliciet zichtbaar maken en ook anderen aanzetten tot duurzaamheidsdenken met aandacht voor behoud en waar mogelijk stimulering van biodiversiteit. Veel bedrijven hebben dan ook de behoefte aan een gestandaardiseerde manier om biodiversiteit en natuurlijk kapitaal te kwantificeren. Bedrijven, maar ook overheden en natuurorganisaties, willen weten wat het positieve effect is van getroffen maatregelen.

Hiertoe heeft de branche haar medewerking verleent aan de realisatie van "het Natuurpuntensysteem". Op basis van de criteria: eenvoud, objectiviteit en toepasbaarheid is gekozen voor een basissystematiek en is deze doorgerekend voor een aantal pilotprojecten. De uiteindelijke geoptimaliseerde methodiek bestaat uit de formule:

$$\text{Natuurpunten} = \text{Oppervlakte} \times \text{Natuurkwaliteit} \times \text{Weegfactor}$$

Het lijkt zo eenvoudig, maar een Wetenschappelijke commissie onder leiding van emeritus professor J. van Groenedael, voormalig Gegevensautoriteit Natuur van het ministerie van Economische Zaken, heeft velen uren werk

Pionervegetatie na delfstoffenwinning

en discussies gevoerd over hoe de natuurkwaliteit en de weegfactor juist en ontegenzeggelijk ingevuld moet worden. De methodiek is weliswaar ontwikkeld, er ligt een goede basis, maar heeft nog een aantal uitontwikkelpunten.

Natuurlijk Kapitaal als Gunningcriterium

FODI is groot voorstander om positieve effecten op biodiversiteit in de toekomst als gunningscriterium op te nemen bij aanbestedingen. Vooropgesteld dat er een objectief meetinstrument is dat breed draagvlak heeft onder de stakeholders, naast bedrijfsleven ook Provincies, Waterschappen en Rijksoverheid.

Betonakkoord begrijpt belang van Natuurlijk Kapitaal

De eerste stappen hiervoor worden nu gemaakt in het Betonakkoord. Hoewel er nog veel te discussiëren valt over circulariteit en de daadwerkelijke duurzaamheid die hiermee gepaard gaat, heeft het Betonakkoord het belang van Natuurlijk Kapitaal in ieder geval goed begrepen. Grondstoffen zoals zand en grind die gebruikt worden voor het maken van Beton met een aantoonbaar positief effect op biodiversiteit krijgen een voordeel ten opzichte van grondstoffen die dat positieve effect niet hebben, of erger een negatief effect hebben, dit kan ook een indirect effect zijn, bijvoorbeeld door lange transportafstanden.

Leonie van der Voort,
Directeur van Cascade, branchevereniging
Zand en Grindproducenten
tevens
Secretaris FODI, Federatie Oppervlakte
Delfstofwinnende Industrieën

De zeldzame purperreiger